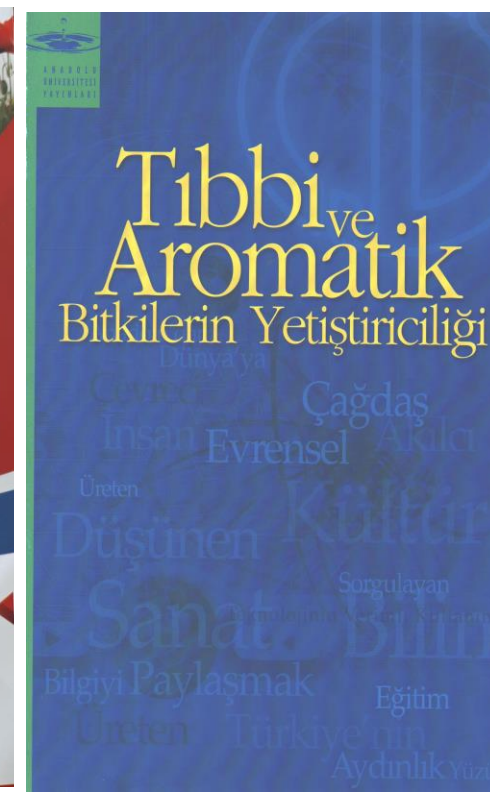
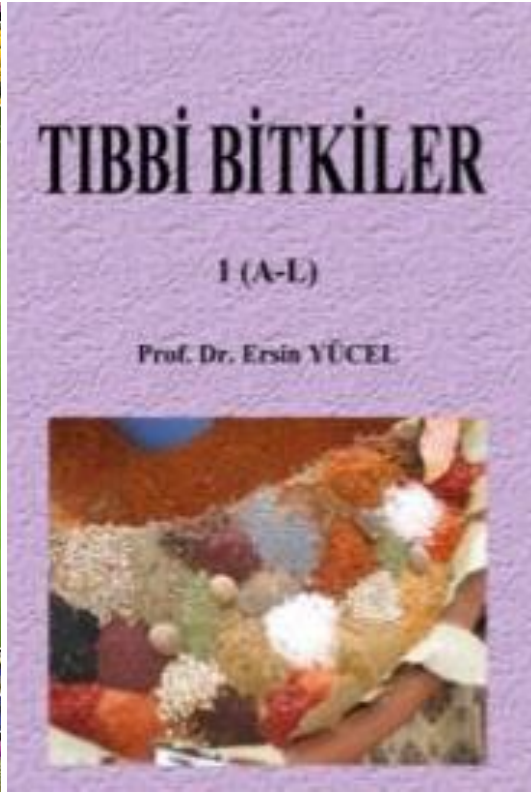
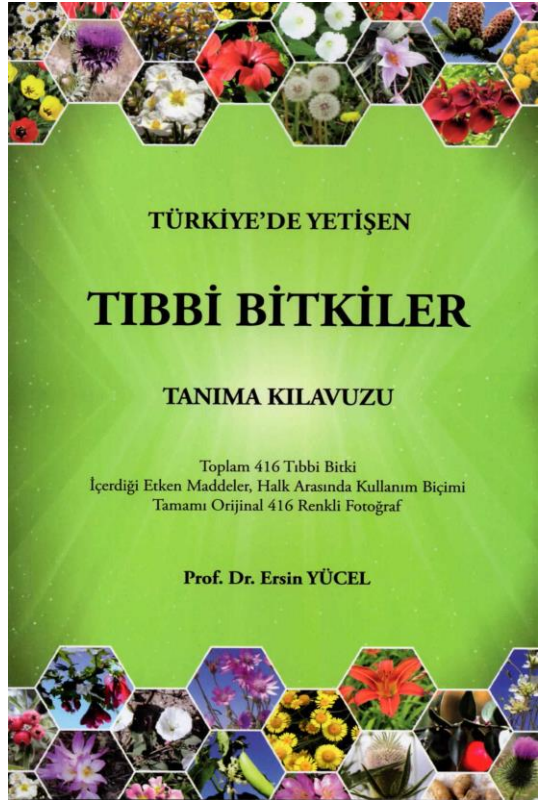


# TIBBİ BİTKİLER

(BİY 369 Tıbbi Bitkiler 2+0)



Prof. Dr. Ersin YÜCEL  
Eskişehir Teknik Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü  
[www.biodicon.com](http://www.biodicon.com)  
[www.ersinyucel.com.tr](http://www.ersinyucel.com.tr)

### **3. Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar**

**Bu ünite;**

**tıbbi bitkilerin kullanımında uyulması gerekli etik kuralları öğreneneksiniz.**

# Etik ?

**Etik;**

doğru davranışlarda bulunmak, doğru bir insan olmak ve insani değerler hakkında düşünme pratiğidir.

# Kullanılan Alanlara Göre Etik

## Kullanılan Alanlara Göre Etik

**İş Etiği:** Çalışma ortamında iş, işyerinde çalışanlar ve iş çevresinde oluşan etikdir. Yapılan işin doğruluk, dürüst ve gizlilik çerçevesinde yapılmasını kapsar. İş etiği gizlilik ilkesine dayanır.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Meslek Etiği:** işi hangi çalışma ortamında olursa olsun işini en iyi şekilde yerine getirmesidir. Keyfi hareketlerde bulunmaması, hizmet ettiği topluma veya müşteri kitesine uygun mesleğini yerine getirmesidir.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Dünya Çapında Etik:** Her ülkenin kendine özgü etik kuralları olabilir. Ancak tüm dünyada geçerli olan, dünya çapında etik kuralları da vardır.

Bireyin sorumluluklarını yerine getirmek ve yaşadığı topluma karşı ilgili ve duyarlı olması global etik çerçevesinde ele alınır.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Bireysel Etik:** Kişilerin bireysel olarak davranış biçimleri, tepkileri, yaptıkları, söyledikleri bireysel etik kapsamında değerlendirilir.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Toplumsal Etik:** Kişinin içinde yaşadığı toplumun etik kurallarına göre uygun davranışlar ve tepkiler göstererek yaşamını sürdürmesidir.



# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Etik:** Töre bilimi çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar ve/veya ahlaki, ahlakla ilgili konular (TDK)

**Etik:** deontolojik açıdan, kişinin mesleki etkinlikleri sırasında, meslektaşlarına ve topluma karşı, uymak ve uygulamak zorunda olduğu kurallar, tutum ve davranışların bilgisi, yükümlülükler bilgisi, normatik bilgi olarak tanımlanır (TDK).

**Deontoloji** (görev ve yükümlülükler) bir işi yaparken zorunlu olarak uyulması gereken kuralların bütünü kapsar.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Etik kodlar:** belli bir meslek alanında yapılması gerek görevler, haklar, uyulması gereken temel ilkeler, kurallar ile doğru ve iyi davranışların neler olduğunun tarif edildiği metinlerdir.

Bunlar ulusal veya uluslar arası olabilir. (Örneğin hekimlik)

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

- ✓ Etik ve hukuki kurallar farklıdır.
- ✓ Hukuki kurallarda yasalara uyma zorunluluğu vardır.
- ✓ Etik kurallara uyma daha çok kişinin kendisi ve vicdanı ile sınırlıdır.
- ✓ Hukuki kurallar (yasa ve kanun, tüzük, yönetmelik, kararname ve genelge) ile kişilerin uymak zorunda olduğu davranış biçimleri belirlenir.
- ✓ Ayrıca bu kurallara uymaması durumunda karşılaşıcağı yaptırımların neler olduğu tanımlanır.

# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

## Kanunlar

**15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Fiyatlandırılmasına Dair Karar \(G. 14.02.2019\)](#)

**11.06.2011 tarih ve 27961 sayılı Resmi Gazete**

[Biyotıp Araştırmalarına İlişkin İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Ek Protokol"ün Onaylanması Hakkında Karar](#)

**26.04.2011 tarih ve 27916 sayılı Resmi Gazete**

[5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu](#)

**05.12.2008 tarih ve 27075 sayılı Resmi Gazete**

[Kozmetik Kanunu](#)

**21.10.2004 tarih ve 25620 sayılı Resmi Gazete**

[Türk Kodeksi Hakkında Karar - Karar Sayısı : 2004/6451](#)

**07.05.1987 tarih ve 19461 sayılı Resmi Gazete**

[Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun - 6197 \(G. 14.11.2014\)](#)

**24.06.1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete**

[Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun 2313 \(G. 31.05.2012\)](#)

**26.05.1928 tarih ve 898 sayılı Resmi Gazete**

[İспенçiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu \(G. 18.01.2014\)](#)

**12.03.1927 tarih ve 574 sayılı Resmi Gazete**

[Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun - 6197 \(G. 14.11.2014\)](#)

# Tıbbi Bitkilerin İle İlgili Yasal Düzenlemeler

## Yönetmelikler

**21.10.2017 tarih ve 30217 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri Tıbbi Ürünler İmalathaneleri Yönetmeliği](#)

**25.04.2017 tarih ve 30048 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Ambalaj Bilgileri, Kullanma Talimatı ve Takibi Yönetmeliği](#)

**10.08.2016 tarih ve 29797 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Tanıtım Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik](#)

**01.07.2015 tarih ve 29403 sayılı Resmi Gazete**

[Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Bilimsel Danışma Komisyonlarının Teşkili ve Görevleri Hakkında Yönetmelik](#)

**27.06.2015 tarih ve 29399 sayılı Resmi Gazete**

[Sağlıkta Kalitenin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik](#)

**12.04.2014 tarih ve 28970 sayılı Resmi Gazete**

[Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik \(G. 29.06.2019\)](#)

**13.04.2013 tarih ve 28617 sayılı Resmi Gazete**

[İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik \(G. 13.09.2015\)](#)

**06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazete**

[Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler Yönetmeliği](#)

**31.12.2009 tarih ve 27449 sayılı Resmi Gazete**

[Biyosidal Ürünler Yönetmeliği \(G. 12.03.2014\)](#)

# Tıbbi Bitkilerin İle İlgili Yasal Düzenlemeler

## Tebliğler

**27.12.2019 tarih ve 30991 sayılı Resmi Gazete**

[Sağlık Bakanlığının Özel İznine Tabi Maddelerin İthalat Denetimi Tebliği \(Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2020/4\)](#)

**27.12.2019 tarih ve 30991 sayılı Resmi Gazete**

[Sağlık Bakanlığınca Denetlenen Bazı Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği \(Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2020/20\)](#)

**29.09.2017 tarih ve 30195 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Fiyatlandırılması Hakkında Tebliğ](#)

**29.12.2010 tarih ve 27800 sayılı Resmi Gazete**

[Kozmetik Ürünlerinin İthalatında Bildirim Esaslarını Düzenleyen Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ \(No: 2011/12\)](#)

**18.01.2005 tarih ve 25704 sayılı Resmi Gazete**

[Beşeri ve Veteriner Tıbbi Ürünlerde Kullanılan Renklendiricilerle İlgili Tebliğ](#)

# Tıbbi Bitkilerin İle İlgili Yasal Düzenlemeler

## Kılavuzlar

04.06.2020

[Klinik Araştırmalar ve Biyoyararlanım/Biyoeşdeğerlik Çalışmaları Etik Kurullarının Standart Çalışma Yöntemi Esasları](#)

18.04.2020

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Ambalaj Bilgileri Ve Kullanma Talimatına, Okunabilirliklerine ve Yardımcı Maddelere İlişkin Kılavuz](#)

01.12.2019

[TİTCK Klinik Araştırmalar Daire Başkanlığına Yapılan Klinik Araştırma Başvurularına İlişkin Kılavuz](#)

27.06.2019

[Farmakovijilans Denetim Kılavuzu](#)

23.01.2019

[Tip Ia Ve Tip Ib Bildirimleri İçin Dosya Şartları Üzerine Kılavuz](#)

10.07.2018

[Beşeri Tıbbi Ürünler İmalathaneleri İİÜ \(GMP\) Kılavuzunun Güncellenmesi](#)

18.10.2017

[Beşeri Tıbbi Ürünler Barkod ve Karekod Uygulama Kılavuzu](#)

29.07.2017

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Biyoyararlanım ve Biyoeşdeğerlik Çalışmalarında Kullanılacak Referans Ürünün Seçimine İlişkin Kılavuz](#)

29.06.2016

[Beşeri Tıbbi Ürünlerin Tanıtım Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik Kapsamında Bilimsel Toplantı ve Ürün Tanıtım Toplantıları Başvuru](#)

# Biyoetik

**Biyoetik**, canlı bilimlari ve tıp alanında keşfedilen yeniliklerin, teknolojik gelişmelere bağı bir şekilde ortaya çıkan bilimsel sonuçların, ortaya çıkardığı etik sorunların ele alındığı bir alandır.

Kelime anlamı olarak kısaca "**canlı etiğı**" olarak tanımlanabilir. Biyoetik canlı bilimlari ve tıp alanındaki gelişmelerin ve buna bağı olarak yapılan uygulama ve deneyleri kapsar.



# Tıbbi Bitkilerin Kullanımında Etik Kurallar

**Biyolojik çeşitlilik ve çevre etiği;** insanın doğa veya kendi dışındaki dünya ile olan ilişkisinin nasıl olması gerektiğini kapsar. Biyolojik çeşitlilik ve çevre etiği insanlara, insanlar, hayvanlar, bitkiler ve diğer tüm canlılar ile doğada var olan nesnelere karşıda ahlaki bir sorumluluk yüklemektedir.

Tüm unsurları ile biyolojik çeşitliliğin korunması  
Çevrede bulunan tüm cansız unsurların korunması

# Tıbbi bitkilerde etik

## Tıbbi bitkilerde etik

- 1) Tıbbi bitkilerin tanıtımında etik
- 2) Tıbbi bitkilerin toplanmasında etik
- 3) Tıbbi bitkilerin yetiştirilmesinde etik
- 4) Tıbbi bitkilerin yetiştirilmesinde etik
- 5) Tıbbi bitkilerin tüketime hazırlanmasında etik
- 6) Tıbbi bitkilerin kullanımında etik
- 7) Tıbbi bitkilerin kullanım sonrası bertaraf edilmesinde etik

# Tıbbi bitkilerin tanıtımında etik

## Tıbbi bitkilerin tanıtımında etik

- ❖ Yanlış tür tanıtı (isimlendirme, görsel)
- ❖ Yanlış drog tanıtımı (isimlendirme, görsel)

# Tıbbi bitkilerin toplanmasında etik

## Tıbbi bitkilerin toplanmasında etik

- Doğadan toplanma (yer, zaman)
- Toplayıcılar (kim)
- Nasıl
- İzin, Yasaklar

# Tıbbi bitkilerin yetiştirilmesinde ve hazırlanması etik

❓ Tıbbi bitkilerin yetiştirilmesinde ve hazırlanması etik

- Nerede
- Nasıl
- Kullanılacak üretim yöntemleri
- Hazırlanması (Kurutma vd.)
- İzin, Yasaklar

# Tıbbi bitkilerin ticaretinde etik

## ❓ Tıbbi bitkilerin ticaretinde etik

- ✓ Kimler
- ✓ Nerede
- ✓ Nasıl
- ✓ Taşınması
- ✓ Ambalaj
- ✓ Tarih
- ✓ İhracat
- ✓ İthalat
- ✓ İzin, Yasaklar

# Tıbbi bitkilerin kullanımında etik

- ❓ Tıbbi bitkilerin kullanımında etik
- ✓ Nerede
- ✓ Nasıl
- ✓ Yan etkiler (alerji vd.)
- ✓ Bitki ilaç etkileşimi
- ✓ Zehirli bitkiler

# Tıbbi bitkilerin kullanım sonrası bertaraf edilmesinde etik

❓ Tıbbi bitkilerin kullanım sonrası bertaraf edilmesinde etik



Kullanılmayan



Kullanım sonrası



# AKTAR-BAHARATÇI DENETLEME FORMU

## AKTAR-BAHARATÇI DENETLEME FORMU

- 1) İzin belgesi var mı ?
- 2) Anorganik, organik madde, bitki ve droglar kapalı ve muhafazalı kaplarda saklanıyor mu ?
- 3) Anorganik, organik madde, bitki ve droglar müşteriye hijyenik şartlarda sunuluyor mu ?
- 4) Tarım ilaçları ve insan sağlığına zarar veren veya verebilecek olan kimyasal maddelerin satışı yapılıyor mu ?
- 5) İnsektisitler orijinal ambalajlarında satılıyor mu ?
- 6) Vitrinlerinde kimyasal bitkisel madde ve drogların kullanılışı ile ilgili etiket, ilan veya benzeri yazı bulunuyor mu ?
- 7) Özel ambalajlarında bulunan ve satılmasına izin verilmiş olan drogların ambalajlarında farmakolojik etkisi ile ilgili bilgiye yer verilmiş mi?
- 8) Bozulmuş ve insan sağlığına zararlı drog ve benzeri maddelerin satışı yapılıyor mu ?
- 9) Bu dükkanlar da bitkisel karışım yapılıyor mu ? Sıvı veya katı preparatları hazırlanıp, satışı yapılıyor mu ?
- 10) Satılan bütün drogların Türkçe ve Latince bir listesi var mı?
- 11) Drogların üzerinde hangi bitkiye ait olduğunun Türkçe ve Latince isimleri var mı ?
- 12) Satılması yasak ve tehlikeli maddelerle ilgili liste dışında dahi olsa, insan sağlığına zarar verecek miktarlarda etkili maddeler içeren droglar satılıyor mu ?
- 13) İzinsiz satışı yapılan ürün var mı?

<https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/76541,ashbakbfr21-aktar-baharat-ve-benzeri-dukkanlar-denetim-formupdf.pdf?0>

# KAYNAKLAR

- Baytop T. (1999). Türkiye’de bitkiler ile tedavi, *Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul*.
- Demirci, F., Genç, L., Öztürk, N., Öztürk, Y., Demirci, B, Yazan, Y. (2010). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları ve etiği, (Ed. Genç, L.). *Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri, Eskişehir*.
- Demirezer, Ö., Ersöz, T., Saraçoğlu, İ., Şener, B. Köroğlu, A., & Yalçın, F.(2017). “FFD Monografaları” Bitkiler ve etkileri. *Akademisyen Kitabevi*.
- Demirhan Erdemir, A. (2001). Şifalı bitkiler, doğal ilaçlarla geleneksel tedaviler. *Alfa Yayınları 928/17, İstanbul*.
- ESCOP (European Scientific Cooperative on Phytotherapy). (1997). Monographs on the medicinal uses of plant drugs. *European Scientific Cooperative on Phytotherapy*.
- Mollahaliloğlu S, Uğurlu FG, Kalaycı M, & Öztaş D. (2015). Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarında yeni dönem. *Ankara Medical Journal*, 15, 2.
- Muslu, G. K., & Öztürk, C. (2008). Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler ve çocuklarda kullanımı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51(1), 62-7.
- Pamuk, A. (2008). Şifalı bitkiler ansiklopedisi. *Pamuk Yayıncılık*. İstanbul.
- Resmi Gazete. (2014). Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları yönetmeliği. Resmi Gazete Sayı No:29158. (27.10.2014).
- Şengün, Y. İ., & Yücel, E. (2015). Antimicrobial properties of wild fruits. *Biological Diversity and Conservation*, 8(1) 69-77.
- Şimşek, İ., AYTEKİN, F., YEŞİLADA, E., & YILDIRIMLI, Ş. (2002). Anadolu’da halk arasında bitkilerin kullanılış amaçları üzerinde etnobotanik bir çalışma. 14. *Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı*, 29-31
- WHO Monographs. (2006). World Health Organization. WHO monographs on selected medicinal plants, Vol.3, *World Health Organization Press, Spain*.
- Yücel E. (2008). Türkiye’de yetişen tıbbi bitkiler, *Cetemenler, Eskişehir*.
- Yücel, E. ( 2008) Mihaliççik İlçesinin Tıbbi Bitkileri, *Cetemenler, Eskişehir*
- Yücel, E. (2010). Tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştiriciliği. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, (2101)*.
- Yücel E. (2012). Türkiye’nin çayır, mera ve ormanlarının zehirli bitkileri 1. *Arkadaş Basım, Ankara*.
- Yücel, D., & Yücel, E. (2020). Plants used in complementary medicine in the treatment of cardiovascular diseases in Turkey. *Journal of Applied Biological Sciences*, 14(1), 73-85.
- Yücel, E. (2014). Türkiye’de Yetişen Tıbbi Bitkiler Tanıma Klavuzu. *Tür Mat San, Eskişehir*.

# ÖNEMLİ UYARI

Bu ders materyali çok sayıda kitap, makale ve diğer yazılı kaynaklar ile internet ortamında yer alan resim, şekil vd. materyallerden faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu ders materyallerini yazılı basımda veya internet ortamı gibi başka dijital ortamlarda yayınlamayınız. Çünkü faydalanılan kaynakların bazıları telif ücreti gerektirebilir.

Bu bölüm ile anlaşılamayan veya sormak istediğiniz konuları portal üzerinden veya [eyucel@eskisehir.edu.tr](mailto:eyucel@eskisehir.edu.tr) e-mail adresinden sorabilirsiniz.

Öğrenciler için hazırlanan bu ders materyali ücretsizdir, para ile satılamaz.

Prof.Dr. Ersin YÜCEL  
Eskişehir Teknik Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü  
[www.biodicon.com](http://www.biodicon.com)  
[www.ersinyucel.com.tr](http://www.ersinyucel.com.tr)